

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Мирена Пацева-Момова,

Софийски университет „Св. Климент Охридски”,

Факултет по славянски филологии, Катедра по български език като чужд

за материалите, представени за участие в конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“ по Съвременен български език в област Хуманитарни науки, професионално направление 2.1. Филология, обявен в ДВ бр. 88 от 20.10.2023 г

Със заповед N 4389 на Тракийския университет в Стара Загора съм определена за член на научното жури в конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“ по Съвременен български език в област Хуманитарни науки, професионално направление 2.1. Филология. В конкурса за доцент, обявен в ДВ, бр. 88 от 20.10.2023 г. за нуждите на Тракийския университет в Стара Загора участва един кандидат – д-р Теодора Илиева. Тя е редовен асистент в Педагогическия факултет на Тракийския университет.

Оценката на материалите по конкурса, заявена в настоящото становище, се основава на изпълнението на условията за заемане на академичната длъжност „доцент”, посочени в чл. 24 от *Закона за развитието на академичния състав в Република България* и чл. 53. от *Правилника за прилагане на ЗРАС*. Списъкът на научните трудове на ас. д-р Теодора Илиева съдържа публикуван хабилитационен труд, 4 статии, публикувани в научни издания, индексирани в световноизвестни бази данни, 10 публикации в нереферирани издания с научно рецензиране и една студия.

Хабилитационният труд на д-р Илиева е посветен на Стоян Михайловски - ярка, оригинална и противоречива личност в българския политически и литературен живот. В езика му се оглежда активната му дейност в различни сфери на обществения и културен живот, което е предизвикателство за изследователя. Сред статиите на д-р Илиева присъстват анализи на идиолекти на други автори като Илия Волен и свещеноиконом Димитър Петканов, което дава увереност на авторката да пристъпи към мащабно представяне на езика на Михайловски.

В увода на труда се формулират мотивите и целите на изследването и се назовават източниците му. Последните съдържат не само публикувани произведения, но и непубликувани материали от личния архив на писателя, съхраняван в Националната библиотека. Впечатляващо е, че източниците обхващат значителен времеви обхват – от края на 80-те години на XIX век до първата четвърт на XX век. Това е времето на установяване на нормативната система на езика ни. Кодифицирането на единиците от отделните езикови нива протича чрез противопоставяне на възгледи с повишен емоционален градус.

В първа глава авторката избира за начало ракурсът на погледа на съвременниците на Стоян Михайловски. Сред оценките им за него правят впечатление контрастите: голям мислител и писател, но скромнен човек, активен общественик с пориви към усамотение и покайно самовглъбяване, замислен и отдаден на заниманията си и духовит веселяк в тесен кръг, суров и мрачен на вид, но отзивчив към болката на ближния. Напрежението между полюсите „изригва“ в пламтящото му слово.

Във втора глава започва езиковия анализ на графичните и правописните особености на текстовете на Михайловски. Главата изненадващо завършва след четири страници и може би е по-удачно да се обедини със следващата трета глава, посветена на фонетичната система в името на композиционната балансираност на работата. В четвърта глава се проследяват морфологични особености на идиолекта на писателя по основните части на речта: съществителни, прилагателни, местоимения, числителни имена, лични и нелични глаголни форми и наречия.

Основната и най-обемна като брой страници и като представени изследвания е пета глава – „Лексикална система“. В нея се анализират диахронни лексикални пластове от старобългарската и църковнославянската лексикална традиция (например *глаголания* ‘разговори’, *псалмотворец*), както и единици от новобългарския период до края на XIX век, проверявани в редица речници. Разглеждат се думите от чужд произход и диалектните единици. Сред последните се откроява родният Еленски диалект на писателя (*гиздавелек* ‘който обича да се гизди’). Интерес представляват синхронните паралели с лексикона на Иван Вазов.

Особен фокус на работата е открояването на приноса на Михайловски към българската неология. Представени са 86 статии за думи с еднократна употреба (*hapaх legomena*), такива с рядка или ограничена употреба (*хапакси*) и 27 статии за семантични

неологизми. Сред тях има запомнящи се попадения като: *гаргаризирам се* (подигравам се), *вциганен*, *газетоизтребител*.

Бележките ми към Теодора Илиева са по отношение на организацията на материали и формалното му оформление. Струва ми се, че мястото на последния параграф на първа глава за езиковите бележки в архива на Стоян Михайловски не е в синхрон с общото представяне на писателя и би могъл да се изнесе в приложение. Освен това, читателят очаква обобщаващ параграф в края на главите, какъвто не видях. Мисля, че съкращения като „м-е“ (местоимения) не спестяват особено усилия или време, а могат да породят недоразумения.

В заключение мога да кажа, че публикациите на д-р Илиева свидетелстват за добросъвестен труд на наблюдателен анализатор, способен на широки обобщения особено в диахронен план и едновременно с това на вглеждане в битието на отделните езикови единици като *кръст* и *пръст* в съпоставителен план. Хабилитационният труд е изграден на основата на богат материал и изобилие от примери. Представянето на идиолекта на Михайловски от д-р Илиева в бурното време на спорове и борби по пътя на оформянето на съвременния български език представлява задълбочен и интересен труд.

Това ми дава основание да гласувам ЗА и да препоръчам убедено избирането на ас. д-р Теодора Илиева на академичната длъжност „доцент“ по Съвременен български език в област Хуманитарни науки, професионално направление 2.1. Филология в Тракийския университет в Стара Загора.

Доц. д-р Мирена Пацева-Момова

София, 9.2.2024